

kom inte så ofta. Man bör ändå inte dra slutsatsen att elitens kvinnor var mindre viktiga än männen, snarare att traditionella vetenskapliga metoder inte gör kvinnornas insats rättvisa. Det här tas inte upp i analysen, och Andersson avser inte heller att ge något särskilt bidrag till den genushistoriska forskningen. Men det är en angelägen fråga som förtjänar att uppmärksammas i den framtida forskning som tar ett samlat grepp på kvinnor och män. Boken förstärker den uppfattning jag fått från annan historisk forskning, nämligen att kvinnors roll inom eliten fortsatt är oklar och därför bör utredas närmare.

Gudrun Anderssons bok kan med stor behållning läsas av specialintresserade historiker, men även av en bredare publik. På grund av sin klarhet och genomskinliga metodredovisning lämpar den sig också väl för studenter på grundnivå. Sammanfattningsvis är det en mycket välgjord monografi som genomsyras av den nydanande korsbefruktningen mellan samhällsvetenskapliga ämnens teoriprovning och konstvetares och etnologers erfarenhet av att studera materiell kultur. Andersson bryter med *Stadens dignitärer* ny värdefull mark i forskningsfältet om eliter. Jag hoppas att flera ska följa i hennes spår.

My Helsing, Örebro

Den dubbla blicken. Historia i de nordiska samhällena kring sekelskiftet 1900. Harald Gustafsson, Fredrik Persson, Charlotte Tornbjør & Anna Wallete (red.). Sekel Bokförlag, Lund 2007. 196 s., ill. ISBN 978-91-85767-00-7.

1905 inviterade historikerna i Lund till den första nordiska historikerkongressen. Evenemanget bojkottades av de tilltänkta norska delegaterna samt en stor del sympatiserande danska kolleger, och framstår onekligen som en bräcklig start på en fungerande nordisk mötesserie. Det kom också att gå femton år innan nästa möte sammankallades, och ytterligare decennier innan verksamheten hade stabiliserats.

Antologin *Den dubbla blicken* är en rapport från en nordisk historikerkonferens i Lund 2005, ägnad att hundra år i efterhand uppmärksamma den första kongressen. Den rymmer tio artiklar, som alla bygger på föredrag hållna vid jubileumssammankomsten. Diskussionerna vid mötet kretsade, enligt antologins inledning, kring frågor om ”vilken plats och roll historia hade i de

nordiska samhällena kring förra sekelskiftet” (s. 9). De tio publicerade bidragen har, enligt samma inledning ”ett utpräglat fokus på konkreta uttryck av olika historiebrytningar i olika kontexter” (s. 12). Vad är då ett utpräglat fokus? Och vad betyder det att ordet ”olika” repeteras i andra ledet av meningerna? För mig ger formuleringen onekligen en känsla av att olikheten understryks – eller, med andra ord, att man markerar skillnaden mellan de företeelser som diskuteras, snarare än deras potentiella gemensamma nämnare. Mot den bakgrunden är det frestande att förstå skrivningen som att varje företeelse som diskuteras i boken blir granskad på sina egna villkor, inom sina egna ramar, med ett minimalt mått av sidoblickar eller jämförelser.

Så kan man faktiskt också karaktärisera totalintrycket av de tio artiklarna. De behandlar i tur och ordning: skandinavism, nationalism och historikermötet i Lund 1905 (Ulf Zander), utvecklingen av norsk historieskrivning före och efter unionsupplösningen 1905 (Narve Fulsås), den tyska strömningen Kulturgeschichte så som den har anammats i finländsk historieskrivning (Pertti Haapala), upptäckten och konstruktionen av hembygden i relation till historieförståelse och historieundervisning i Sverige (Bosse Sundin), historia i Grönland i början av 1900-talet (Daniel Thorleifsen), betydelsen av kön i relation till idéer om frihet i norsk historieforskning runt förra sekelskiftet (Ida Blom), kön, nationalism och kvinnosak i Island vid samma tid (Sigríður Matthíasdóttir), genusanalys av kungligheter och nationalism i Sverige likaså vid samma tid (Charlotte Tornbjør), historiebrytning i arkitektur (Eva Eriksson) samt unionsupplösningens konsekvenser för svensk nationell revitalisering (Niels Kayser Nielsen).

Hur bidragen appellerar till olika läsare beror förstås på dessa läsares intresseområden och förkunskaper. För egen del vill jag gärna lyfta fram t.ex. Bloms, Matthíasdóttirs och Tornbjørs artiklar som tillsammans ger värdefulla perspektiv på relationerna mellan kön, nationalism och historia, Sundins uppmärksammande av hembygdskonceptet som ett pedagogiskt instrument i nationaliseringens tjänst och Haapalas analys av varför tysk kulturhistoria blev så inflytelserik i Finland för hundra år sedan. Särskilt imponerad blev jag av Erikssons artikel om återbruk av arkitektoniska ideal och uttrycksformer från olika epoker, både för dess insiktsfulla analyser av varierande relationer mellan form och innebörder, och för dess komparativa ambitioner. Den avslutande artikeln av Kayser Nielsen presenterar också högst insiktsfulla och läsvärda resultat, i detta fall

rörande det svensknationellas förvandlingar i efterdyningarna av unionsupplösningen.

Vad man kan kritisera artikelsamlingen för är framför allt bristande inre sammanhang. Jag har svårt att se att bidragen, som inledningen utlovar, handlar om historiebruk i olika kontexter. Tvärtom förefaller historiebruk vara en ganska perifer tankemodell i de flesta artiklarna, och det är ytterst sällan begreppet tas upp eller diskuteras explicit i texterna (Erikssons bidrag är ett positivt undantag härvidlag). Långt mer framträdande som gemensam nämnare är det nationalistiska ideologikomplexet, i olika aspekter och med skiftande relationer till historiska referenser och resurser. Redaktörerna är

uppenbart medvetna om detta, men behandlar i inledningen (s. 12–15) de olika varianterna av nationalistisk ideologi och praktiserad nationalism i Norden snarare som kontext för resonemanget än som studieobjekt i sig. Jag tror att detta var ett missgrepp, och att boken hade kunnat framstå som långt mer fokuserad och integrerad om dess explicita tema hade fått vara just ”nationalism och historia”. Till känslan av bristande koordinering bidrar också det faktum att artiklarna genomgående saknar referenser till varandra, trots att det finns uppenbara paralleller och intellektuella överlappningar dem emellan.

Barbro Blehr, Stockholm